

düsbed

DİCLE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

ISSN: 1308-6219 Şubat 2021 YIL-13 Sayı 26

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date

14/12/2020

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date

25/02/2021

Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim ŞANVERDİ

Süleyman Demirel Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

Yabancı Diller Eğitimi Bölümü

halilibrahimsanverdi@gmail.com

ÇEVİRİDE EŞDEĞERLİK BAĞLAMINDA NECİB EL-KİLÂNÎ'NİN 'EN-NİDÂU'L-HÂLİD' ADLI ROMANININ TÜRKÇE ÇEVİRİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öz

Çeviri, çeşitli kültürlerin buluşmasına imkân veren en önemli etkinliklerden biridir. Kültürleri buluşturan ve kültürlerarası ortak bir dil oluşturan çeviri etkinliği sonucunda ortaya çıkan hedef metinden beklenen, kaynak metni en yakın şekilde yansıtabilmesidir. Çeviride kaynak ve hedef metnin yakınlık durumu eşdeğerlik kavramıyla ifade edilmektedir. Edebi çeviride eşdeğerlik sağlamadaki amaç, kaynak metnin okuyucusunda bıraktığı etkinin bir benzerini hedef metin okuyucusunda bırakmaktır. Şüphesiz her dil birbirinden farklı özelliklere sahiptir ve her anlam farklı şekillerde oluşturulur. Diller arası farklılığı gidermek yani eşdeğerliği oluşturabilmek için çevirmene önemli bir görev düşmektedir. Özellikle edebi çeviride çevirmenin hem kaynak hem de hedef dil kültürüne hâkim olması iki dil arasında eşdeğer bir çeviri metin oluşturulması açısından önemlidir. Modern Arap edebiyatı yazarlarından Necib el-Kilânî'nin bugüne dek on üç romanı Türkçeye çevrilmiştir. Bu çalışmada yazarın Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan 'en-Nidâu'l-hâlid' romanından seçilen örnek metinler, iki farklı çevirmen tarafından ortaya konulan hedef metinlerle karşılaştırmalı olarak çeviri eşdeğerliği bağlamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arapça-Türkçe çeviri, Çeviride eşdeğerlik, Edebi çeviri, Necib el-Kilânî, en-Nidâu'l-hâlid.

EVALUATION OF THE TURKISH TRANSLATIONS OF THE NOVEL NAJIB AL-KILANI'S NAMED 'EN-NIDAU'L-HALID' IN THE CONTEXT OF EQUIVALENCE IN TRANSLATION

Abstract

Translation is one of the most important activities that allow various cultures to meet. As a result of the translation activity that brings together cultures and creates a common intercultural language, what is expected from the target text is to reflect the source text as closely as possible to the target text. The proximity of the source and target text in the translation is expressed with the concept of equivalence. The purpose of providing equivalence in literary translation is to create a similar effect on the reader of the source text on the target text reader. Of course, every language has different features and every meaning is formed in different ways. An important task falls on the translator in order to eliminate the difference between languages that is to create equivalence. Especially in literary translation, it is important for the translator to have a command of both the source and target language culture in terms of creating an equivalent translation text between two languages. Najib el-Kilânî who is from the writers of modern Arabic literature and his thirteen novels were translated into Turkish so far. In this study, the sample texts selected from the author's novel "en-Nidâu'l-halid" translated from Arabic into Turkish were evaluated in terms of translation equivalence in comparison with the target texts produced by two different translator.

Keywords: Arabic-Turkish translation, Equivalence in translation, Literary translation, Najib al-Kilani, en-Nidâu'l-halid.

Giriş

Geçmişten günümüze çeviri etkinliği, bilimin, sanatın ve edebiyatın gelişiminde önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Her çeviri bir anlamda başka bir zamana, mekâna ya da kültüre yapılan bir yolculuktur. Çok sayıda olumlu yönünün yanında çeviri etkinliği günümüz dünyasında neredeyse zorunlu bir etkinlik haline gelmiştir. Çevirinin günümüz şartlarında vazgeçilemeyecek bir etkinlik olduğu üzerinde duran Stolze (2013: 17), insanlar farklı diller kullandıkları sürece çeviri etkinliğinin var olacağını, siyasi, toplumsal ve kültürlerarası iletişimde olduğu gibi, huzurlu seyahat ortamında, özellikle de felsefenin, bilimin, edebiyatın ve dinin aktarımında dil engelinin aşılmasında insanın vazgeçilmez etkinliklerinden biri olacağını belirtmektedir.

Arap ve Türk toplumların arasındaki tarihi bağların yanında uzun yıllar bu iki toplumun bir arada yaşamış olması kültür alışverişini zorunlu kılmıştır. Farklı dilleri konuşan her iki toplum siyasi, ekonomik ve kültürel anlamda birbirinden istifade etmiştir. Buna bağlı olarak da Arapça ve Türkçe arasındaki çeviri hareketliliği oldukça eskiye dayanmaktadır. 13. ve 14. yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk yazılı çeviriler Arapça ve Farsçadan yapılmıştır. Bu çeviriler Osmanlı'nın gelişimine katkı sağlamış, edebiyatta Farsça önde gelse de dini metinlerle tıp ve fen bilimleri alanındaki çevirilerde Arapça, kaynak dil olarak kullanılmıştır (Gürçağlar, 2016: 18). Önceleri Arapça ile Türkçe arası çeviri hareketliliği klasik dönem eserleri ve dini eserler ile sınırlı iken son zamanlarda modern dönem edebi eserlerin de Türkçeye aktarılma çabası artmıştır. Dağbaşı (2017: 181), Araplar ve Türkler arasındaki kültürel bağın oluşmasında en önemli faktörlerden birinin çeviri olduğunu ve günümüzde edebi çevirilerin önemli bir yer teşkil ettiğini belirtir. Bu iki kültür arasındaki çeviri hareketliliği, Mısırlı yazar Necîb Mahfûz'un 1988 yılında Nobel edebiyat ödülünü almasıyla ivme kazanmıştır denilebilir. Yıldız (2009: 17-28; 2017: 81-82)'ın Mahfûz'un eserleri ve çevirmenleri hakkında bilgi verdiği çalışmasında, Mahfûz'un Türkçeye aktarılan romanlarının çoğunluğunun, Arapça dışında başka bir dil aracılığıyla genellikle İngilizceden dilimize çevrilmiş olduğu görülmektedir. Bu da doğal olarak yazılı eserin bir ara dil aracılığıyla çevrilmesinden ötürü çeviri kayıplarına sebep olmuştur. Bir bakıma ara dil aracılığıyla yapılan çevirilerde anlam kayıplarının olması kaçınılmazdır denilebilir. Özcan (2017: 622), çalışmasında Arapçadan önce İngilizceye sonra da Türkçeye aktarılan romanlarda ifade değişikliklerinin olduğunu vurgulamaktadır. Yıldız ve Kurt (2018: 1-34)'un, Necîb Mahfûz'un hem Arapça hem de İngilizceden Türkçeye çevrilmiş eserini inceledikleri çalışmaları da, ara dille yapılan çevirilerde yaşanabilecek kayıpları örneklerle ele almıştır.

Her ne kadar Arapçadan Türkçeye yapılan edebi çevirilerin ivme kazanmış olduğu söylenebilse de Arapçadan diğer yabancı dillere yapılan çeviri eserlerle kıyaslandığında Türkçeye çevrilen edebi eserlerin sayıca az olduğunu söylemek mümkündür. Suçin (2014: 207), Arapçadan dilimize yapılan çevirilerde ilk sırayı romanın aldığını, ardından klasik eserlerin geldiğini ve üçüncü sırada da şiirin çevrildiği bilgisini vermektedir. Modern Arap edebiyatından Türkçeye çevrilen isimlere bakıldığında Abdulhamid Cûde es-Sahhâr, Corcî Zeydân, Halîl Cibrân, Mahmûd Dervîş, Necîb el-Kilânî, Necîb Mahfûz ve Nizâr Kabbânî gibi edebiyatçılar öne çıkmaktadır. Arapçadan Türkçeye yapılan özellikle roman, öykü ve şiir çevirilerinde Adem Yerinde, Ali Nar, Erdinç Doğru, Erkan Aşar, Halim Öznurhan, Hülya Afacan, Hüseyin Yazıcı, İbrahim Demirci, Mehmet Hakkı Suçin, Metin Fındıkcı, Muammer Sarıkaya, Musa Yıldız, Rahmi Er ve Selahattin Hacıoğlu gibi isimlerle karşılaşmaktadır (Şanverdi, 2019: 89).

1. Çeviri

Kültürlerarası buluşmanın en önemli araçlarından biri olan çeviri, kaynak bir dilde yazılmış metnin başka bir hedef dile eşdeğerlik çerçevesinde aktarılması işlemidir. Yalçın (2015: 9-11), çeviriyi, toplumlar için hayatî bir rol üstlenen, aralarındaki bilgi alışverişinde vazgeçilmez bir etkinlik ve bir dildeki bildirilerin anlam ve biçim yönünden eşdeğerlik sağlamak suretiyle bir başka dile aktarılması işlemi sonucunda ortaya çıkan ürün olarak tanımlar. Göktürk de (2016: 15), başka dillerin tanımladığı, başka dünyaların tanıtılması ve farklı toplulukların, ulusların, bilim, sanat,

düşünce alanındaki çabalarını birbirleriyle paylaşabilme yolu olan, diller ötesinde bir ortak dil, dillerin dili olarak tanımlamaktadır. Çeviri hareketliliğine geçmişten günümüze dek üstlenmiş olduğu işlevi itibarıyla ihtiyaç olduğu bundan sonra da ihtiyaç olacağı açıktır. Bilim ve teknolojinin gelişimiyle gittikçe küçülen dünyada çeviri olgusu hem dil içi hem de diller arası düzeyde iletişimin ayrılmaz bir parçası olarak önemini ve güncelliğini korumaktadır (İşler ve Yıldız, 2018: 17).

Çeviri etkinliği, bize bilmediklerimizi açıklayan bir rehber niteliğindedir. Nasıl bilgi sahibi olmadığımız bir ürünü aldığımızda kullanım kılavuzuna bakıyorsak bilmediğimiz herhangi bir dilde yazılmış bir metni anlamak için de metnin bildiğimiz dillerde bir çevirisinin olup olmadığını araştırarak ona ulaşmaya çalışırız. Aksi halde ulaşmak istediğimiz bilgiye ulaşmak için metnin yazıldığı dili öğrenmek epey zaman alacaktır. Yaklaşık yedi bin dilin var olduğu (Ethnologue Languages of The World, 2018) bilgisine dayanarak, aslında çevirinin çok önemli bir görev üstlendiği söylenebilir. Dil öğretiminde de önemli bir yere sahip çeviri etkinliği toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel olarak gelişiminde önemli bir rol üstlenmektedir. Ayrıca bu çalışmada ele alınan edebi bir tür olarak romanın da farklı kültürlerle çeviri aracılığıyla yerleştiğini söylemek mümkündür. Çeviri işlemi sırasında en zor görevi üstlenen kişi de çevirmendir. Çevirmen, kaynak ve hedef dil metinleri arasında her iki dile hâkim olan ve bu diller arasında eşdeğerlik kurma hedefini üstlenen bir uzmandır. Çeviri sırasında çevirmen hem kaynak hem de hedef dil inceliklerine hâkim olarak hedef metni eşdeğer bir şekilde ortaya koymakla yükümlüdür.

2. Edebi Çeviri

Edebi çeviri, dilsel ve kültürel birçok etkeni içinde barındırdığından diğer çeviri türlerinden ayrı bir yere sahiptir. Çeviri türleri arasında ayrı bir yere sahip olan edebi çevirinin sahip olduğu üslup ve anlam özellikleri bu tür metinlerin çevirisini bir hayli zorlaştırmaktadır. Mansûr (2006: 31), çeviriyi bilimsel çeviri, edebi çeviri ve dini çeviri olmak üzere üçe ayırır ve öykü, roman, tiyatro ve çevirisi en meşakkatli olan şiir çevirisini edebi çeviri içerisine alarak edebi çevirinin anlamdan çok sözün etkisine ve üslubun derinliğine odaklandığını vurgular. Bu tür metinlerde sözcükler ve cümleler sahip oldukları ilk anlamlarının ötesinde anlam taşıyabilmektedir. Edebi metinler, gizli ve açık, gerçek ve mecazi anlamlarla birlikte çeşitli anlatımlarla doludur. Metinlerin yalın ve karmaşık olarak ayırma gitmesi söz konusu olsa en karmaşık, çevirisi en çok sorun çıkaran, çevirmeni en çok zorlayan ve onu ele veren metinler edebi metinlerdir (Göktürk 2016: 104-105). Aksoy (2002: 57), yazın çevirisinde çevirmenin bazen metni çeviremeyecek duruma düştüğünü, bunun da yazın dilinin günlük dil ve konuşmalardan çok farklı anlamlar ve yapılar içerdiğiyle yakından ilişkili olduğunu belirtir. Gürçağlar (2016: 36) da, kaynak kültürde, o kültüre, dile ait olan insanların yorumlarıyla var olan edebi yapıtı başka bir dile çevirmenin, yapıtı bir ağaç gibi köklerinden sökerek yeni bir toprağa dikmek, yeni bir bağlam içinde, onu farklı okurlardan oluşan yeni bir topluluğun karşısına çıkarmak olduğunu belirtir. Bu yüzden edebi çevirilerde çevirmenden edebi yapıtın kaynak metin okuyucusunda bıraktığı etkiye benzer bir etkiyi hedef dil okuyucusunda oluşturması beklenmektedir. Edebi çevirinin yaygın olduğu günümüzde bu türde çeviri yapan çevirmenler zor bir görev üstlenmektedir. Schleiermacher (akt. Snell-Hornby, 2006: 10), edebi metin çevirilerinde iki yaklaşımın varlığından bahseder ve çevirmenin çeviri metni okura götüreceğini yani yerelleştirebileceğini ya da okuru metne götüreceğini yani metni yabancılaştırabileceğini vurgular.

Levy (akt. Tanrikulu, 2010: 81), özellikle edebi metin çeviri işlemlerinde üç temel öğenin göz önünde bulundurulması gerektiğini söyler. Birincisi çevrilecek eserin yazarının üslubu, ikincisi yazınsal özelliği ve hitap ettiği okuyucu, üçüncüsü de estetik ve yazınsal değerdir. Levy, çevirmenin amacının çevirdiği eserin sanatsal ve estetik değerini korumak olduğunu savunur ve bunu yaparken içeriğin okur tarafından anlaşılması gerektiğini belirtir. Çevirmen, kendine has estetik ve üslup özelliklerine sahip edebi metinleri okumaktan zevk alan okura kaynak metnin bu özelliklerini çözümleyerek hedef metne eşdeğer olarak aktarmakla yükümlüdür. ‘Enânî (2003: 6), edebi çeviri yapan bir çevirmenin, dikkatini metindeki sözlerin anlamına yoğunlaştırması gerektiğini, yani asıl metin yazarının eserinde kastetmiş olduğu anlamı okuyucuya ya da dinleyiciye aktarmakla görevli olduğunu vurgulamaktadır. Bilimsel ve teknik metinler ile diğer metinlerin çevirisinde öncelikli olan

çevirinin doğruluğu, özgün metne eşdeğerliği, yani anlam bütünlüğüdür. Ancak edebi çeviride bunlarla birlikte kaynak dil metni ile hedef dil metni arasında sanatsal eşdeğerliği sağlamak, yapıtın estetik ölçüsüne dikkat etmek büyük önem taşımaktadır (Aktaş, 1999: 44).

Edebi çevirinin, dilsel ve kültürel olarak çeşitli yararlar sağlayacağı aşikârdır. Çevirmenin yabancı bir dilde yazılmış olan edebi eseri hedef dile çevirirken aynı etkiyi bırakmak için gösterdiği çaba, çevirmeni kendi dilinde de geliştirecektir. Ayrıca çevrilen eser hedef dilin gelişimine de yarar sağlayacaktır. Goethe (akt. Grossman, 2017: 27), bir edebiyatın yabancı edebiyatın etkilerine ve katkılarına kapalı olması durumunda o edebiyatın tükeneyeceğini, kaynaklarının zayıflayıp azalacağını iddia eder. Bu da edebi çevirinin aslında ne denli önemli olduğunu özetleyecek niteliktedir.

3. Çeviride Eşdeğerlik

Çeviri tanımlarında ve çeviriye dair söylemlerde eşdeğerlik kavramıyla sıkça karşılaşmaktadır. Eşdeğerlik, kaynak ve hedef metin arasında oluşturulması beklenen bir olgudur. Yani kaynak dil metni içeriğinin belirli ölçütler ışığında hedef dilde oluşturulmasıdır. Aktaş (1996: 94), eşdeğerliğin kaynak ve hedef dil metni arasında dilbilgisi yönünden yeterli ölçüde denklik kurma ve bununla birlikte kaynak dildeki bir mesajın anlam, işlev, üslup, iletişim ve kültürel bakımdan hedef dilde en doğal biçimde yansıtma anlamına geldiğini vurgular. Nida ve Taber (1982: 24)'e göre çevirmen, kaynak metnin öncelikle içeriğini sonra da biçimini göz önüne alarak yani 'biçimsel eşdeğerliği', sonra da alıcıya yönelip hedef dilde iletinin doğallığını yani 'dinamik eşdeğerliği' sağlamalıdır. Çeviride anlamsal ve iletişimsel çeviri kavramlarını kullanan Newmark (1988: 83; akt. Özyön, 2014: 33) da, çeviri sürecinde eşdeğerliği yakalamak için metin türü ve içeriğinin yanında okur kitlesinin özelliklerini göz önünde bulundurmak gerektiğini vurgular. Çeviribilim alanında ismine sıkça rastlanılan Gideon Toury, eşdeğerliği tarihsel, değişken ve soyut bir kavram olarak niteler. Bu durumda da yeterlik ve kabul edilebilirlik kavramları ortaya çıkar. Toury'e göre kaynak kültür normları önemsenerek yapılmış olan çeviri yeterli, hedef kültür normları önemsenerek yapılmış olan çeviri ise kabul edilebilir çeviridir (Toury, 1980: 49; akt. Kurt, 2019: 38-39). Eşdeğerlik kavramı, edebi çeviri için önemlidir ve bu kavramın doğru kullanılması çeviri sürecinde tercih edilen bazı işlemlerin betimlenmesi için önem arz etmektedir (Göktürk 2016: 55). Karavin (2016: 142) de, eşdeğerliğin ampirik bir kavram olarak kullanıldığında çeviri süreci değerlendirmelerinde nesnel betimlemeler yapılmasına yardımcı olabileceğini belirtmektedir.

Çeviride kaynak dildeki mesajı hedef dile aktarırken çevirmenin birçok zorlukla karşılaşması gayet doğal bir durumdur. Kaynak ve hedef dil arasındaki doğal farklılıklardan kaynaklı durumları farklı yöntemlerle çözmek ve kaynak dildeki iletinin etkisinin bir benzerini yani kaynak metnin eşdeğerini hedef dilde oluşturmak çevirmenin görevlerindedir. Kaynak ve hedef dil arasında ne kadar çok farklılık olsa da kaynak metnin belirli stratejiler kullanılarak büyük oranda eşdeğer bir şekilde hedef dile çevrilmesi mümkündür. Eşdeğerlik (equivalence) kavramı, kaynak ve hedef dilin aynı durumu dilsel farklılıklardan kaynaklı olarak farklı üslup ve yapıyla vermesiyle ilgili olarak kullanılan bir kavramdır. Eşdeğerlik özellikle her dile has özelliklere sahip deyim ve atasözü çevirilerinde de dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Bir dilde var olan deyim ya da atasözünün çevrilecek dilde nasıl ifade edildiğini bilmek bu açıdan önemlidir. Arapça 'اختلط الحابل بالنابل' deyiminin sözlük anlamının 'ağ kuran kişi ile ok atan birbirine karıştı' olduğunu ancak bunun Türkçe deyimsel ifadesi olan 'sapla saman birbirine karıştı' olarak çevrilmesi çeviri metinde doğru bir tercih olacaktır (Doğru 2011: 73). el-Farahaty (2015: 62) de, İngilizcedeki 'Birds of a feather flock together' atasözünün Arapçaya eşdeğer olarak 'الطيور على أشكالها تقع' şeklinde çevrilmesinin aynı etkiyi bırakacağını vurgular. Lahlali ve Abu Hatab (2014: 38) ise, İngilizcede 'Their story reminds you of Romeo and Juliet' cümlesinin eşdeğer çevirisi oluşturulurken iki farklı yöntem kullanılabileceğini ifade eder. Yerelleştirme stratejisi ile Arapçaya 'تذكرك قصتهم بقيس وليلى' şeklinde aktarılacakken, yabancılaştırma stratejisi ile 'تذكرك قصتهم بروميو وجولييت' olarak çevrilebileceğini örnek verir.

Çeviri, kaynak dil iletisine en yakın doğal karşılığın hedef dilde öncelikle anlamın sonra biçimin ön plana alınarak yeniden üretilmesiyle oluşur. Önemli olan iletinin, çeviride kaynak dile en yakın doğal karşılığıyla aktarılmasıdır. Buna göre de çevirmen kaynak metnin öncelikle içeriğini sonra da biçimini göz önüne alarak yani ‘biçimsel eşdeğerliği’, ardından da alıcıya yönelip hedef dilde iletinin doğallığını yani ‘dinamik eşdeğerliği’ sağlamalıdır (Nida ve Taber 1982: 12).

Nida (2000: 129)’nın biçimsel eşdeğerliğinde mesajın doğru ve eksiksiz aktarımı ve kaynak metne oldukça yakın bir çeviri tercih edilmesi istenir. Dinamik eşdeğerlikte ise önemli olan içeriğin okur ya da alıcının üzerinde bıraktığı etkidir. Böyle bir eşdeğerliği tercih eden çevirmen, kaynak metin ile okuru arasında var olan ilişkinin bir benzerini hedef metin ve okuru arasında oluşturmaya çalışır. Nida (1964: 156), biçimsel eşdeğerlikte hem içeriğe hem de kaynak metnin biçimine dikkat edilmesi gerektiğini belirtir. Yani kaynak metin şiirse şiir olarak, cümle ise cümle ve bir kavramsa kavram olarak çevrilmesi gerektiğini savunmaktadır. Dinamik eşdeğerlik için ise Nida (akt. Snell-Hornby, 2006: 25), Hz. İsa için İncil’de geçen ‘Tanrı’nın Kuzusu’ ifadesinin Eskimolar için bir anlam ifade edemeyeceğini ve bunun ‘fok balığı’ şeklinde çevrilmesi gerektiğini örnek olarak vermektedir. Prunc da ‘*bize günlük ekmeğimizi getir*’ ifadesinin balık ve pirincin temel gıdalar olduğu kültürlerde, ‘*ekmek*’ sözcüğünün bu temel gıdalarla karşılanmasının daha uygun olacağını ifade etmektedir. Kısaca Nida’nın üzerinde durmuş olduğu biçimsel eşdeğerlik kaynak metnin içeriği ve yapısının hedef dile doğru ve eksiksiz bir şekilde aktarılmasını gerekli kılarken, dinamik eşdeğerlikte kaynak metnin okuru ile arasında olan ilişkinin bir benzerinin hedef metin ile okuru arasında oluşturulması istenmektedir.

4. Kaynak Eser النداء الخالد (en-Nidâu’l-hâlid) Adlı Romanın İncelenmesi

Çalışmada ele alınan roman iki farklı çevirmen tarafından Türkçeye aktarılmıştır. İlki, 1996 yılında Ahmet İyibildiren tarafından ‘Hürriyet Çılgılığı’; diğeri de 2004 yılında Ramazan Ege tarafından ‘Özgürlük Çağrısı’ başlığıyla çevrilmiştir.

Romanda, Mısır halkının I. Dünya Savaşı sırasında çektiği sıkıntılar, İngilizlerin hâkimiyeti ele geçirmesi, ülkenin yöneticilerini emirleri altında tutmaları ve Mısır halkına uyguladıkları baskı anlatılmaktadır. Bunun yanında Mısır halkının baskı rejimine karşı gerçekleştirmeye çalıştığı demokratik devrim ele alınmaktadır.

Modern Arap edebiyatı dönemi yazarı el-Kılânî, romanlarında genellikle tarih içinde yaşanan olayları, Müslümanların dünya üzerindeki durumunu, dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Müslümanların maruz kaldığı sıkıntıları ve Mısır toplumunu konu olarak işlemeye gayret göstermiştir. Hayatı boyunca çeşitli edebi ödüller almaya hak kazanan Kılânî, İslami edebiyat kavramı çerçevesinde adına sıkça rastlanılan bir isimdir. Kılânî, 1 Haziran 1931’de Mısır’ın kuzeyinde yer alan Şerşâbe köyünde doğmuştur. Kılânî (2016: 18-19), ilkökul eğitimini köyünde aldığını belirtir. Henüz küçük yaşlarda edebi yönünü etkileyen Menfalûtî, Rafî‘î, Şevki’nin divanı ve tiyatrolarını, Tâhâ Huseyn’in eserlerini okumaya çalıştığını ifade eder. Kılânî, 1951 yılında Kahire’de Tıp Fakültesi’ne kaydolsa da üniversite okurken eğitimi sırasında siyasi davalar sebebiyle hapse mahkûm edilmiştir. Bu süre zarfında ‘Eğâni’l-Ğurebâ’ adlı şiir koleksiyonunu toplamış ve Eğitim Bakanlığı tarafından ödüllendirilen ‘et-Tarîku’t-Tavîl’ adlı romanını kaleme almıştır (Abdulhâlik, 2010: 68-69). Üniversite eğitiminin kalan kısmını serbest kaldıktan sonra tamamlayarak doktorluk görevini ifa eden ve 1967’de Kuveyt’e, sonra da Dubai’ye giden Kılânî, sağlık müdürlüklerinde çeşitli görevlerde bulunmuş ve son olarak da Birleşik Arap Emirliklerinde Sağlık Bakanlığında Sağlık-Kültür müdürü olarak görev yapmıştır (el-‘Arîni, 2005: 14). İslami edebiyatta adından söz ettiren ve başta edebi türler olmak üzere çeşitli konularda yazılar kaleme alan Kılânî, 6 Mart 1995’te Kahire’de vefat etmiştir.

5. Kaynak ve Hedef Dil Metinlerin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Çalışmanın bu bölümünde kaynak ve hedef dil metinlerinden örnekler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. İnceleme sırasında Nida’nın sınıflandırmış olduğu biçimsel ve dinamik eşdeğerlik

anlayışı dikkate alınmıştır. Kaynak metinden örnekler hedef metinlerdeki karşılıklarıyla birlikte verilerek çevirmenlerin çevirileri sırasında biçimsel ve dinamik eşdeğerlik anlayışlarından hangisine yakın bir çeviri tercih ettikleri üzerinde durulmuştur.

İnceleme sırasında Necîb el-Kîlânî (1981)'nin النداء الخالد (en-Nidâu'l-hâlid) adlı romanı, 'kaynak metin' olarak yer almıştır. Ramazan Ege (2010)'nin 'Özgürlük Çağrısı' adıyla çevrilen eseri hedef metin-1 (H.M.1) olarak; Ahmet İyibildiren (1996)'in 'Hürriyet Çığılığı' başlığıyla çevrilen eseri de hedef metin-2 (H.M.2) olarak yer almaktadır.

Hedef metin yazarları, kaynak eserin النداء الخالد (Sonsuz/Ebedî Çağrı) şeklindeki başlığını farklı çevirmişlerdir. H.M.1 yazarı, 'Özgürlük Çağrısı' olarak tercih etmişken, H.M.2 yazarı ise 'Hürriyet Çığılığı' başlığını tercih etmiştir. Arapçada 'نداء' sözcüğü 'seslenme, çağrı, bağırma' gibi anlamlara gelmektedir. Romanın olay örgüsünden kaynak metnin başlığının, halkın ulaşmak istediği özgürlüğe ve buna ulaşmak için ortaya koyduğu devrim çağrısına işaret ettiği anlaşılmaktadır. Türkçede hedef metin yazarlarının tercih etmiş olduğu 'hürriyet ve özgürlük' sözcükleri aynı anlamı taşıyorken 'çağrı ve çığılık' sözcükleri arasında anlam farkı vardır. 'Çağrı' sözcüğü 'davet, seslenme' anlamı taşırken, 'çığılık' sözcüğünde 'feryat etme' anlamı vardır. Hedef metin yazarları, çevirilerinde kaynak metin başlığını belirlerken romandaki olay örgüsünden etkilenerek ve dinamik eşdeğerliği sağlama düşüncesiyle böyle bir tercihte bulunmuş olabilir.

Örnek 1:

	Kaynak Metin
	ران على الجميع صمت رهيب، وشل الخوف ألسنتهم عن النطق، وأوقف أعضاءهم عن الحركة، وتسمروا في أماكنهم كتماثيل من حجر (s.8).
H.M.1	Topluluğun üzerini korkunç bir sessizlik kapladı ve sanki dilleri tutuldu, uzuvları felç oldu, taştan heykeller gibi yerlerine çakılıp kaldılar (s.9).
H.M.2	Hepsinin üzerine korkunç bir sessizlik çökmüştü. Korkudan dilleri tutulmuş, bütün azaları hareketsiz kalmıştı. Sanki taştan heykeller gibi yerlerinde çakılıp kalmışlardı (s.7).

Her iki çevirmen çeviri sırasında benzer bir çeviri anlayışı tercih etmiştir. İlk cümlede geçen 'ران على الجميع الصمت' herkes sessizliğe büründü' anlamındaki cümle için, H.M.1 yazarı, 'sessizlik kaplamak' ifadesini, H.M.2 yazarı da benzer anlama gelen 'sessizlik çökmek' ifadesini tercih ederek dinamik eşdeğerliği sağlamaya çabalamıştır. Kaynak metinde 'korkudan dilleri felç oldu' gibi bir anlam içeren cümleyi de, her iki çevirmen dinamik eşdeğerliği sağlamak için 'dilleri tutulmak' deyimini ifade etmiştir. Ancak her iki çevirmen, أعضاء 'uzuv, organ' anlamındaki sözcüğü ilk anlamıyla çevirmiştir. Fakat kaynak metinde ardından gelen cümleden anlam olarak, 'vücutlarının hareketsiz kaldığının' ifade edildiği anlaşılmaktadır. Bu örnek cümlede hedef dildeki 'taş kesilmek' deyimini kullanılarak dinamik eşdeğerlik oluşturulabilirdi. Metnin son cümlesinde geçen ve Arapçada 'تسمروا في مكانه' hareketsiz kalmak' anlamına gelen ifadeyi de, çevirmenler hedef dilde uzun süre bir şey yapmadan beklemek anlamındaki 'çakılıp kalmak' deyimini çevirerek dinamik eşdeğerliği oluşturmaya çalışmışlardır. Bu örnekte çevirmenler genel olarak biçimsel eşdeğerliği gözeterek dinamik eşdeğerlik anlayışıyla çeviri yapmaya çalışmışlardır.

Örnek 2:

	Kaynak Metin
	إن منظر العمدة بعوده القصير، وهو يتدحرج كالكرة، بين أقدام اللاعبين منظر يبعث على الضحك فعلا. لماذا لا يضحك الناس جميعا (s.24)؟
H.M.1	Muhtarın, kısa bastonuyla ve oyuncuların ayaklarının önündeki top gibi yuvarlanması fiilen gülünç bir manzara arz ediyor. Fakat diğer insanlar niçin gülmüyor (s.19)?
H.M.2	Muhtarın, kısa bastonu ile ve sanki bir top gibi oyuncuların ayaklar arasında yuvarlanırken görünümü insanı gülmeye teşvik edici bir görünümdür. Peki, niçin herkes gülmüyor (s.19)?

Her iki çevirmen de kaynak metin örneğini biçimsel eşdeğerliği dikkate alarak çevirmiştir. Ancak çevirmenlerin tercihlerinden dolayı hedef dil metnin okunabilirliği olumsuz etkilenmiştir. Kaynak metinde geçen durumda ‘*muhtarın kısa bastonuyla sanki futbolcuların ayakları arasında yuvarlanan bir top gibi yuvarlanmasının gülünç bir durum olduğu*’ anlatılmaktadır. Ancak H.M.1 yazarının ‘*fiilen gülünç bir manzara arz ediyor*’ ifadesi, H.M.2 yazarının da ‘*insanı gülmeye teşvik edici bir görünümdür*’ çevirisi hedef dil normlarını dikkate alan bir çeviri olmamış ve dinamik eşdeğerlik sağlanamamıştır. Kaynak metinde geçen فعلا sözcüğü Türkçede ‘*gerçekten*’ anlamında kullanılan bir durum zarfıdır. H.M.1 yazarı, bunu ‘*fiilen*’ olarak çevirmiş, H.M.2 yazarı da, bu sözcüğü çevirisinde kullanmamıştır. Kaynak metin cümlelerindeki üslup ve içerik hedef metinlere yansıtılmamış ve bu yüzden dinamik eşdeğerlik sağlanamamıştır.

Örnek 3:

	Kaynak Metin
	كان الشيخ عذبة لا يترك مناسبة تمر دون أن يعلق عليها، ولم يكن التعليق من بنات أفكاره، فقد كان يحفظ كلمات الشيخ جمال الدين الأفغاني ومقالاته عن ظهر قلب لطول ملازمته إياه أيام أن كان طالبا في الأزهر، وكانت يطلق على الأفغاني كلمة "حبيبي" فما أن سمع ما قاله أحمد حتى شحب وجهه وارتعشت شفته وتمتم: - يقول حبيبي: إن الأزيمة تلد الهمة (s.10).
H.M.1	Şeyh Anbe, meydana gelen herhangi bir hadise hakkında yorum yapmadan duramıyordu. Bu yorumların kaynağı kendisi değildi. Ezher’de öğrenci iken kendisiyle uzun süren münasebetleri sırasında sözlerini ezberlediği Şeyh Cemaleddin el-Afgâniye aitti. Kendisi için dostum sözünü kullanırdı. Ahmet’in dediklerini yeni duymuştu ki yüzü sarardı, dudakları titredi ve kekeledi: - Dostum der ki: Bunalım, himmeti doğurur (s.10).
H.M.2	Şeyh Anbe, yakaladığı her fırsatı değerlendirir, açıklamalarda bulunurdu. Onun açıklamaları kendi fikirleri değildi. Ezher Üniversitesi’nde öğrenci olduğu günler uzun müddet kendisiyle beraber bulunduğu için Şeyh Cemaleddin Afgâni’nin sözlerini ve makalelerini ezberlemişti. Afgâni için ‘dostum’ kelimesini kullanırdı. Şeyh Anbe, Ahmet’in sözlerini işitir işitmez yüzünün rengi soldu, dudakları titredi ve aceleyle şu sözleri kekeledi: - Dostum, der ki: Sıkıntı ve şiddetler, azim ve gayretleri doğurur (s.8).

Çevirmenler, kaynak metinde geçen ‘*Şeyh Anbe her duruma yorum yapardı, ancak yorumlar kendi düşünceleri değildi*’ cümlesini değiştirerek dinamik eşdeğerliği sağlamaya çalışmışlardır. Bu yüzden hedef metinlerde ‘*yorum yapmadan duramamak*’, ‘*yakaladığı her fırsatı değerlendirmek*’ ifadeleri yer almıştır. H.M.1 yazarı, ‘*bu yorumların kaynağı kendisi değildi*’ cümlesi ile kaynak metnin anlamına benzer şekilde anlam vermek istemiştir. H.M.2 yazarının ‘*sözlerini ve makalelerini*

ezberlemiştir' cümlesindeki *makale* sözcüğü bağlam açısından uygun bir tercih olmamıştır. Arapçadaki 'مغالات' sözcüğü aynı zamanda 'öğreti, fikir' anlamlarına da gelmektedir. Çevirmenlerin bu sözcüğün farklı anlamlarını göz önüne alarak çeviri yapmaları biçimsel ve dinamik eşdeğerlik açısından daha uygun olabilirdi. Ayrıca 'Ahmet'in dediğini duyunca beti benzi attı, dudakları titreyerek şöyle dedi' anlamındaki cümleyi, iki çevirmen de sözcüklerin ilk anlamlarını çevirerek yani biçimsel eşdeğerliği sağlayarak aktarmıştır. Burada dinamik eşdeğerlik sağlanarak hedef metinde daha anlaşılır bir çeviri tercih edilebilirdi. Arapçada bir veciz söz gibi ele alınabilecek olan örnek metnin son cümlesini de H.M.1 yazarı, sözcüklerin anlamlarını vererek çevirmiş, H.M.2 yazarı da hedef dilde birbirine yakın anlamlı sözcükleri vererek yorumlamıştır. Aslında çevirmenler, kaynak metnin durum bağlamını düşünerek ve dinamik eşdeğerliğe dayanarak hedef dil kültüründe benzer bir duruma uygun düşecek 'her karanlık gecenin bir sabahı vardır' 'sıkıntılı zamanlar kahramanlar doğurur' ya da 'her sıkıntıdan sonra bir ferahlık vardır' ifadelerini tercih ederek eşdeğerliği oluşturabilirlerdi. Bunun sonucunda da hedef dilde daha okunabilir ve anlaşılabilir bir metin ortaya çıkmış olurdu.

Örnek 4:

	Kaynak Metin
	أخذ الضابط الإنجليزي يرمي بنظراته هنا وهناك، ويدقق البصر في الوجوه التي تقبع خلف النوافذ والأبواب المغلقة وفي الصبایا الواقفات فوق الأسطح على أكاداس الأحطاب الجافة. ويستمتع إلى خوار الثيران ونهيق الحمير ونباح الكلاب. وكان جميع الحيوانات في مظاهر عدائية (s.23).
H.M.1	İngiliz zabiti oraya buraya göz gezdiriyor, yarı kapalı kapı ve pencerelerin arkasına gizlenen yüzlerle kuru odun yığınları üzerinde bekleşmekte olan çocukların gözlerini inceliyordu. Öküzlerin böğürmesi, eşeklerin anırması ve köpeklerin ulumasına kulak veriyordu. Adeta bütün hayvanlar saldırgan bir tavır içindeydiler (s.18).
H.M.2	İngiliz subayı oraya buraya göz gezdirmeye başladı. Çatıların üstünde, kuru odun yığınlarının tepesinde dikilmiş çocukları, yarı açık kapıların ve pencerelerin arkasına sinmiş yüzleri, dikkatli bir gözle tetkik ediyordu. Öküzlerin böğürmesine, merkeplerin anırmasına ve köpeklerin ulumasına kulak veriyordu. Sanki bütün hayvanlar bir resmi geçit yapıyorlardı (s.18).

Her iki çevirmen bu metinde genel itibariyle biçimsel eşdeğerliği sağlamaya çalışmasına rağmen H.M.1 yazarının 'kuru odun yığınları üzerinde bekleşmekte olan çocukların gözlerini inceliyordu' cümlesindeki 'gözlerini incelemek' ifadesinin kaynak metinde yer almadığı anlaşılmaktadır. H.M.2 yazarı da, metnin son cümlesinin anlamını farklı bir yapıyla çevirmiştir. Çünkü kaynak metinde 'hayvanların resmigeçit yapması' gibi bir ifade yer almamaktadır. Ayrıca bu çeviri, hedef dilde de bağlam içerisinde anlaşılabilir değildir. Kaynak metindeki olay örgüsünde 'subayın hayvanların seslerine kulak kesildiği ve sanki tüm hayvanların düşmanca bir tavır takındığına' dair bir izlenim olduğu anlatılmaktadır. Bu örnekte her iki çevirmenin biçimsel eşdeğerliği sağlamaya çalıştığı görülse de dinamik eşdeğerliği tam olarak sağlayamadığı görülmektedir.

Örnek 5:

	Kaynak Metin
	ولا يعتلي منبر المسجد إلا ويحدث الفلاحين عن الإنسان الحر، وعن قوله عمر رضي الله عنه "متي استبعدتم الناس وقد ولدتهم أمهاتهم أحرارا". ويحدثهم عن صفات المؤمن الحق وعن وجوب المساواة والعدالة والمحبة وسيطرتها على علاقات بني البشر (s.45).
H.M.1	Mescidin minberine çıktığında çiftçilere özgür insandan ve Hz. Ömer'in insanları ne zaman köleleştirdiniz, hâlbuki Allah onları hür kişiler olarak dünyaya getirmişti. Sözüdenü tekrarlar; onlara hakiki müminin niteliklerinden. Eşitlik, adalet ve sevgi ile bunların insanlar arası ilişkilerde hâkim olmasının gerekliliğinden bahsederdi (s.32).
H.M.2	Mescidin minberine çıktığı zaman, insan özgürlüğünden; Ömer (r.a)'in 'Anaları kendilerini hür doğurduğu halde insanları siz ne zaman köleleştirdiniz' sözüden; gerçek müminin vasıflarından, eşitlik, adalet ve sevgiden ve sevginin insan ilişkileri üzerindeki hâkimiyetinden mutlaka bahsederdi (s.36).

Her iki çevirmen örnek metinde biçimsel eşdeğerliği sağlamayı tercih etmiştir. Ancak H.M.1 yazarı, kaynak metinde 'anneleri onları özgür olarak doğurduğu halde' ifadesini 'Allah onları hür kişiler olarak dünyaya getirmişti' şeklinde çevirmeyi tercih ederek cümlenin anlamını değiştirmiştir. H.M.2 yazarı da, kaynak metinde 'özgür insan' olarak geçen ifadeyi yakın anlama gelecek şekilde 'insan özgürlüğünden' olarak çevirerek biçimsel eşdeğerliği sağlayamamıştır. Ayrıca kaynak metnin cümlelerini birleştirme yoluna gitmiştir. Burada H.M.1'de yer alan 'sözüdenü' sözcüğünün anlamsız bir kelime olduğu için bir yazım yanlışlığı olduğu düşünülmektedir. Metnin son cümlesindeki anlamı da, H.M.2 yazarı farklı şekilde aktarmıştır. Kaynak metinde geçen anlamda 'eşitlik, adalet ve sevgi ile bunların insan ilişkilerinde hâkim olmasının gerekliliğinden bahsedildiği' anlatılmaktadır. Ayrıca H.M.2 yazarı, kaynak metinde سيظرتها ها zamirinin sadece sevgi kelimesini kastetmiş olacağını düşünerek 'sevginin insan ilişkileri üzerindeki hâkimiyeti' gibi bir anlam vermiştir. Çevirmenlerin tercih etmiş oldukları yöntemlerden dolayı hedef metinlerde biçimsel eşdeğerlik ve dinamik eşdeğerlik sağlanamamıştır.

Örnek 6:

	Kaynak Metin
	لست إليها يا حضرة العدة. - يمكنني الإيذاء والانتقام من أي معارض. - ولم لا تكون مجلبة للنفع والخير؟ - لأنك يا عنية تعترض سلطاتي (s.45).
H.M.1	Sen ilah değilsin muhtar hazretleri. - Kim olursa olsun karşı çıkandan intikamımı alabilir ve onu işkence edebilirim. - Niçin fayda ve iyilik kaynağı olmuyorsun? - Çünkü sen benim yetkilerime saldırıyorsun, Anbe (s.32).
H.M.2	Sen ilah değilsin Muhtar Bey. - Herhangi bir muhalif benden intikam alabilir ve bana eziyet edebilir.

	- Benim sözlerimde ne gibi bir muhalefet görüyorsun? - Çünkü sen benim idareme karşı çıkıyorsun (s.37).
--	--

H.M.1 yazarı kaynak metnin anlamını sözcüğü sözcüğüne çevirerek biçimsel eşdeğerliği sağlamaya çalışmıştır. Kaynak metinde '*benim karşımda duran kim olursa ondan intikam alabilir ve onun canını yakabilirim*' anlamında bir cümle mevcuttur. H.M.1 yazarı, bu cümlelerin ilk kısmını yakın anlamda çevirmiş olsa da, ardından gelen kısmı, hedef dile anlaşılacak şekilde çevirmiştir. Yani ilk kısımda biçimsel eşdeğerliği sağlama çabasını güdülmüşken ikinci kısımda biçimsel ve dinamik eşdeğerliği sağlanamamıştır. H.M.2 yazarı ise aynı cümleyi, tamamen yanlış anlamış olmalı ki hedef metne bambaşka bir anlamda aktarmış ve biçimsel ve dinamik eşdeğerlik sağlanamamıştır. Bu da kaynak metnin hedef dilde anlaşılmasına sebep olmuştur. İki roman kahramanı arasında geçen diyalogda birebir çeviri ile '*neden hayra ve iyiliğe sebep olmuyorsun*' anlamına gelen cümleyi, H.M.1 yazarı yakın anlamda çevirmiştir. H.M.2 yazarı ise kaynak metinde yer almayan bir cümle eklemiş, anlamı tamamen değiştirerek biçimsel eşdeğerliği sağlayamamıştır. Çevirmenin iki cümleyi de tamamen değiştirmesi sebebiyle biçimsel ve dinamik eşdeğerlikten uzak bir çeviri oluşturulmuştur. Metnin '*sen benim yetkilerime müdahale ediyorsun*' gibi bir anlam içeren son cümlesini de, H.M.1 yazarı, kaynak metin anlamını yansıtarak aktarmışken, H.M.2 yazarı anlamı değiştirerek çevirmiş ve biçimsel eşdeğerliği sağlayamamıştır.

Örnek 7:

	Kaynak Metin
	وما هي إلا ساعة أو بعض ساعة حتى غصت الدار بهم. وامتألت الرحبة الواسعة وكذلك المصاطب أمام البيت بالأهالي، ولم تزد كلمات التحية عن "حمدا لله على سلامتك" ولم يكن رد الشيخ يخرج عن "الله يسلمكم" (s.54,55).
H.M.1	Yaklaşık bir saat içinde ev gelenlerle doldu. Geniş avlu da doldu. Aynı şekilde evin önündeki sekiler de insanlarla dolmuştu. 'Kurtuluşundan dolayı Allah'a hamdolsun', sözü devamlı söylenip duruyordu. Şeyhin de bunlara cevabı Allah da sizi selamette kılsın şeklinde oluyordu (s.39).
H.M.2	Çok değil bir saatte hatta daha da az bir sürede evin içi ve geniş avlusu gelen misafirlerle doldu, taştı. Evin önünde alçak binaların üstünde de halk birikmişti. Selam faslına 'elhamdülillah kurtuldun' sözlerinden başkası ilave edilmiyor; Abdulaziz Şelebi'nin cevabı da 'Allah sizi de kurtarsın'dan öteye geçmiyordu (s.46).

Her iki çevirmen kaynak metni, biçimsel eşdeğerliği temel alarak çevirmiştir. '*Birkaç saat içinde ev gelenlerle doldu*' anlamındaki cümleyi, H.M.1 yazarı '*yaklaşık bir saat içinde*' olarak, H.M.2 yazarı da aynı cümleyi, '*bir saatte hatta daha az bir sürede*' ifadesiyle çevirerek metinde yer almayan bir ifadeyi eklemeyi tercih etmiştir. Sonraki cümle, H.M.1 tarafından biçimsel eşdeğerlik dikkate alınarak çevrilmiştir. H.M.2 yazarı ise kaynak metindeki aynı cümleyi, '*evin önündeki alçak binaların üstünde de halk birikmişti*' şeklinde çevirmiş ve anlamı değiştirmiştir. Kaynak metinde yer alan bu cümle '*evin geniş avlusu dolmuştu hatta evin dışında da oturacak bir yer kalmamıştı*' gibi bir cümle ile anlatılarak dinamik eşdeğerlik sağlanmaya çalışılabilirdi. Örnek kaynak metnin son cümlesinde, gelen ziyaretçilerin esirlikten kurtulan birine söyledikleri sözler yer almaktadır. Burada çevirmenler biçimsel eşdeğerliği dikkate alarak birebir çevirmişlerdir. Çevirmenlerin bu cümle ile kaynak dil kültürünü yansıtmaya amacı olabileceği varsayılsa dahi hedef metinlerin okunabilirliği olumsuz yönde etkilenmiştir. Dinamik eşdeğerlik dikkate alınarak bir çeviri tercih edilmiş olsaydı kaynak metindeki '*seni kurtaran Allah'a hamdolsun*' cümlesi; '*geçmiş olsun*' şeklinde aktarılabilirdi. Bunun karşılığında da '*teşekkür ederim ya da Allah sizleri düşürmesin*' gibi ifadeler

yer alabilirdi. Böylelikle çeviri metin hedef dil kültürüne daha uygun şekilde ve dinamik eşdeğerlik sağlanarak bir çeviri tercihinde bulunulmuş olurdu.

Örnek 8:

	Kaynak Metin
	للخواجة بني وكيل أعمال يشرف على أرضه التي يملكها والتي استولى عليها من الفلاحين بأثمان زهيدة في ظروف مريبة. حقا إن الطيور على أشكالها تقع. إذ أن وكيل الخواجة -يدعى الحاج إبراهيم- يتفق مع رئيسه في كثير من الصفات (s.62).
H.M.1	Hoca Yanni'nin bir iş takipçisi vardı. Bu adam, Yanni'nin çiftçilerden yok pahasına aldığı borçlarına karşılık saydığı veya bir takım hilelerle işgal ettiği arazilerine bakıyordu. Vakıa, kıratın yanında duran ya huyundan ya suyundan kapar. Hoca Yanni'nin vekili -Hacı İbrahim diye de anılmaktadır- birçok nitelikleriyle patronuna benzemekte idi (s.46).
H.M.2	Havaceyani'nin bir kâhyası vardır. Bu kâhya, sahibi bulunduğu arazilerin ve çiftçilerden az bir para karşılığı elde edip kullanım süresi şaibeli arazilerin işletilmesini kontrol eder. Gerçekten kuşlar kendilerine benzeyen yerlere konarmış. Çünkü Havaceyani'nin kâhyası Hacı İbrahim de pek çok niteliklerinde patronu ile ittifak halindedir (s.54).

Kaynak metinde 'Yanni Bey'in sahip olduğu ve şaibeli durumlarda çiftçilerden yok pahasına el koyduğu arazilerin işlerini yürüten bir yardımcısı vardı' anlamındaki cümle, H.M.1 yazarı tarafından dinamik eşdeğerlik dikkate alınarak hedef dilde daha anlaşılır ifadelerle aktarılmaya çalışılmıştır. 'Yardımcı, vekil, temsilci' gibi anlamlara gelen sözcüğü, 'iş takipçisi' olarak vermesi de hedef dil kültüründe kaynak metindeki durumu yansıtmak istemesi amacından olabilir. Dinamik eşdeğerliği sağlamak için olsa gerek, kaynak metinde bulunmayan 'borçlarına karşılık saydığı, birtakım hilelerle' ifadelerini de hedef metne eklemiştir. H.M.2 yazarı da dinamik eşdeğerliği sağlamak için, özellikle çiftliklerde her türlü işi takip eden kişiyi niteleyen 'kâhya' sözcüğünü kullanmıştır. Çevirmenler, metindeki bir Arap atasözü için farklı tercihlerde bulunmuştur. Birebir çeviri olarak 'kuşlar kendilerine benzeyenin yanına konar' gibi bir anlam içeren ifadeyi, H.M.1 yazarı, dinamik eşdeğerliği sağlamak için 'kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan' atasözüyle çevirmiştir. Belki burada 'körle yatan şaşı kalkar, üzüm üzüme baka baka kararır' gibi atasözleri de kullanılabilirdi. H.M.2 yazarı ise bu ifadeyi, biçimsel eşdeğerliğe dikkate alarak kaynak metinde geçtiği şekliyle aktarmıştır. Çevirmenin bu tercihi kaynak dil kültürünü hedef dilde vermek olsa da bu cümle hedef dil kültüründe tam olarak aynı etkiyi bırakamamıştır. Burada dinamik eşdeğerlik dikkate alınarak bir çeviri tercih edilmesi okunabilirlik açısından daha uygun olurdu. Örnek metnin son cümlesinde iki çevirmen de biçimsel eşdeğerliği dikkat almıştır. Fakat H.M.2 yazarının 'Yanni'nin yardımcısı Hacı İbrahim birçok özelliğiyle patronuna benzemektedir' anlamındaki cümleyi, 'ittifak halindedir' ifadesiyle aktarması, kaynak metinde kastedilenden farklı bir anlamın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Örnek 9:

	Kaynak Metin
	في لمح البصر كان الخنجر يلمح في يد أبي المعاطي وجمد الخواجة لحظة. ثم وثب كقط بري عن مكانه فوقعت الزجاجة وتحطم الكأسان وانقض عليه أبو المعاطي كثور هائج. ورفع يمناه ليغرس الخنجر في قلبه. ولكن الخواجة أخذ تصرخ ويستغيث ويتلوى (s.86).
H.M.1	Bir anda Ebulmuati'nin elinde hançer parlamıştı. Hoca bir an için durakladı. Sonra yerinden fırlayan kaz gibi sıçradı. Şişe devrildi. Kâseler devrildi. Ebulmuati, kan görmüş boğa gibi üzerine çullandı. Hançeri kalbine saplamak için sağ elini kaldırdı. Fakat Hoca bağırarak yardım istedi ve kaçmaya başladı (s.63).
H.M.2	Bir anda Ebül Meâti'nin elinde hançer parlayıverdi. Havaceyani bir an dondu kaldı. Sonra vahşi bir kedi gibi yerinden sıçradı. Şişe devrildi. Kadehler kırıldı. Ebül Meâti azgın bir boğa gibi üzerine atıldı. Hançeri kalbine saplamak için elini havaya kaldırdı. Fakat Havaceyani ardı ardına bağırmaya ve imdat istemeye başladı (s.76).

İki çevirmen de biçimsel eşdeğerliğe dikkat ederek çeviri yapmayı tercih etmiştir. Ancak bazı tercihler kaynak metnin durum bağlamını oluşturmaktan uzak kalmıştır. Hem biçimsel eşdeğerlik hem de dinamik eşdeğerlik tam olarak sağlanamamıştır. H.M.1 yazarı, 'Bir kedi gibi yerinden sıçradı' anlamındaki cümleyi, 'yerinden fırlayan kaz gibi sıçradı' şeklinde değiştirerek aktarmıştır. 'Şişe devrildi, kadehler kırıldı/düştü' cümlesindeki 'كأس' sözcüğünü, H.M.1 yazarının 'kâseler' olarak çevirmesi hedef dil kültürü açısından uygun olmamıştır. Ardından gelen cümlede geçen 'vahşi bir boğa gibi' ifadesi, H.M.2 yazarı tarafından 'azgın bir boğa' ve H.M.1 yazarı tarafından da 'kan görmüş boğa' şeklinde aktarılması dinamik eşdeğerlik sağlama isteğindedir. Son cümlede de H.M.2 yazarı 'ardı ardına' ifadesini ekleyerek dinamik eşdeğerliği sağlamaya çalışmıştır. Çevirmenlerin kaynak metindeki ayrıntıları ve betimlemeleri hedef metne yansıtmaktan zaman zaman uzak kalmaları sebebiyle hedef metinlerle kaynak metinler arasında biçimsel ve dinamik eşdeğerliğin tam olarak sağlanamadığı söylenebilir.

Örnek 10:

	Kaynak Metin
	قالت أمها متمثلة بالحكمة الشعبية: - من خرج من داره قل مقداره. - أما أنا يا أمي فأعتقد أن من خرج من داره في فترات قليلة. ينعم بالهواء الجميل وتغيير المناظر، والترويح عن النفس (s.92).
H.M.1	Bir halk vecizesi söyleyerek annesi karşılık verdi: - Kim evinden çıkarsa değeri azalır. - Bana gelince anne, kim kısa sürelerle evinden çıkarsa onun güzel hava, değişik manzaralar ve gönül huzuru gibi nimetlerden yararlandığına inanırım (s.69).
H.M.2	Annesi bir atasözünü temsil getirerek şöyle dedi: - Evinden dışarı kim çıkarsa, onun sayısı azalır. - Ama anneciğim, ben inanıyorum ki kısa aralıklarla evinden dışarı çıkan bir kimse temiz hava alır, değişik manzaralar görür ve ruhunu dinlendirir (s.83).

Bu örnekte iki çevirmen de biçimsel eşdeğerliği sağlamayı tercih etmiştir. H.M.1 yazarı, Arap atasözünü metinde geçtiği şekliyle hedef metne aktarmıştır. H.M.2 yazarı ise, ‘مقدار’ sözcüğünün ilk anlamını kullanarak hem biçimsel hem de dinamik eşdeğerlikten uzak bir çeviri tercihinde bulunmuştur. Oysa kaynak metindeki bağlama uygun gelecek hedef dil kültüründe benzer bir atasözü vardır. Çevirmenler, hedef kültürde gerekli gereksiz her yere girip çıkan kadın hakkında dedikodu yapılır anlamını içeren, ‘çok gezen tavuk, ayağında pislik getirir’ atasözünü çevirilerinde kullanarak biçimsel ve dinamik eşdeğerliği sağlayan bir çeviri anlayışı benimseyebilirlerdi.

Bunun yanında H.M.1 yazarının ‘bana gelince anne’; H.M.2 yazarının ise ‘ama anneciğim, ben inanıyorum ki’ gibi ifadelerle örnek metni çevirmesi, burada çevirmenlerin biçimsel eşdeğerliği dikkate aldıklarının göstergesidir. Ancak edebi çevirilerde beklenen çevirmenlerin biçimsel eşdeğerlik yanında dinamik eşdeğerliği sağlamalarıdır. Biçimsel eşdeğerliği sağlamak uğruna dinamik eşdeğerliğe yeteri kadar önem verilmediği takdirde hedef metinde kabul edilebilirliği düşük çeviri metinler ortaya çıkacak ve bu durumda metinlerin okunabilirliği azalacaktır. Edebi çevirilerinde kaynak metnin etkisini hedef metinde oluşturabilmek yani dinamik eşdeğerliği sağlamak da önemlidir.

Örnek 11:

	Kaynak Metin
	خفاجة لم يستجب لكلمة الحق، ولم ينصع لحكمة الله. لقد مات قلبه ولم يبق منه إلا اللحم والعظم يحركهما الشيطان كيف شاء. والآن تصبحون على خير. سلام عليكم (s.122).
H.M.1	Hafface, hakka icabet etmemiş Allah’ın hikmeti için yapılan nasihati kabul etmemiştir. Onun kalbi ölmüştür. Ondan sadece et ve kemikler kalmıştır ki onları da şeytan istediği gibi oynatıyor. Şimdi sizlere iyi geceler. Selam aleyküm (s.89).
H.M.2	Haydar hakkın sesine kulak vermedi ve ilahi hikmetin gereğini yerine getirmedi. Onun kalbi artık ölmüştür. Ondan geriye sadece şeytanın dilediği şekilde hareket ettirdiği bir et ve kemik yığını kalmıştır. Şimdi hayr üzere sabaha erişiyorsunuz. Selam üzerinize olsun (s.108).

İki çevirmen de kaynak metindeki anlamı farklı bir şekilde vermiştir. ‘Ondan geriye şeytanın istediği gibi hareket ettirdiği bir et ve kemik yığını kaldı’ anlamındaki cümlede biçimsel eşdeğerliği temel alarak çeviri yapan çevirmenler, hedef dil kültüründe kullanılan ‘şeytanın oynacağı olmak’ ifadesiyle dinamik eşdeğerliği dikkate alarak bir çeviri tercihinde bulunabilirlerdi. Çevirisinde biçimsel eşdeğerliği tercih eden H.M.1 yazarının kaynak metnin ilk cümlesi, ‘Allah’ın hikmeti için yapılan nasihati kabul etmemiştir’ çevirisi hedef dilde anlaşılabilir değildir. ‘Haffâce hak söze karşılık vermedi’ anlamındaki cümle de, H.M.2 yazarı tarafından ‘Hakkın sesine kulak vermedi’ şeklinde aktararak dinamik eşdeğerlik oluşturulmaya çalışılmıştır. Örnek metnin son cümlesindeki ‘تصبحون على خير’ ifadesi H.M.1 yazarı tarafından dinamik eşdeğerlik dikkate alınarak çevirile de, H.M.2 yazarının aynı ifadeyi biçimsel eşdeğerliği temele alarak ‘şimdi hayr üzere sabaha erişiyorsunuz’ şeklinde çevirmiş olması eşdeğerlik bakımından uygun olmamıştır. Çevirmenler dillerin kültürlerine ait bazı ifadeleri çevirirken hedef dilde eşdeğer ifadeleri oluşturmak için hangi yöntemleri tercih etmesinin daha uygun olacağına karar vermelidir. Bu örnekte çevirmenin kaynak kültürün ‘iyi geceler’ karşılığında söylemiş olduğu ‘hayırla sabahlayasınız’ ifadesini vermek istemiş olabilme ihtimali olsa da, bu çeviri tercihi hedef metnin okunabilirliğini etkilemektedir.

Örnek 12:

	Kaynak Metin
	لم يكن غيبا. فقد أدرك أنها تريد أن تلمح له إلى موضوع الزواج. ومع ذلك فقد لزم الصمت. لكنها قالت: - وكيف لا أنزعج. وقد جاء يطلب يدي. ويلج في سرعة إتمام الزواج (s.141).
H.M.1	Ahmet geri zekalı biri değildi. Sabrin'in evlilik konusuna temas etmek istediğini anladı. Bununla beraber susmayı yeğledi. Kız konuşmasını sürdürdü ve: - Nasıl rahatsız olmam. Bana evlilik teklifi için gelmişti. Ve çarçabuk evlenmekte ısrar ediyordu (s.103).
H.M.2	Ahmet anlayışsız biri değildi. Kendisine evlilik konusunu ima etmek istediğini anladı. Bununla beraber susmayı tercih etti. Fakat kız devam etti: - Nasıl rahatsız olmam ki... Elimi istemeye gelmiş. Evliliğin süratle tamamlanmasında ısrar ediyor (s.125).

Her iki hedef metin yazarı, kaynak metin örneğinin çevirisinde biçimsel eşdeğerliği tercih etmiştir. Bu örnekte özellikle dikkat çekilmek istenen ifade kaynak kültürde yer alan 'طلب يد المرأة' kadına evlilik teklif etmek ya da 'طلب اليد' kız istemek' ifadesini çevirmenlerin farklı çevirmesidir. H.M.1 yazarı, 'bana evlilik teklifi için gelmişti' çevirisiyle kaynak metnin anlamını yakalamışken, H.M.2 yazarı 'elimi istemeye gelmiş' çevirisiyle biçimsel eşdeğerliği dikkate alarak kaynak kültürü olduğu gibi hedef kültüre yansıtmıştır. Kaynak metinde geçen anlam 'beni istemeye gelmişti' şeklindedir. H.M.2 yazarının biçimsel eşdeğerliği tercih ederek yapmış olduğu çeviri hedef dilde tam olarak anlaşılabilir. Çünkü hedef dil kültüründe 'elini istemek' ifadesi okuyucu için herhangi bir şey ifade etmemektedir. Nida'nın çeviri eşdeğerliğine dair ortaya koymuş olduğu biçimsel ve dinamik eşdeğerlik sağlanabilmesinin çevirmenlerin iki dile hâkim olmasının yanında iki dilin kültürel özelliklerine de hâkim olması gerektiğini göstermektedir.

Örnek 13:

	Kaynak Metin
	عندما انفرد الزوج بزوجه في وقت متأخر من الليل طرحا الموضوع على بساط البحث، تتوالاه من كل زواياها. والتقت وجهات نظرهما عند عدة نقط. أولاها أن صابرين مخطئة وقليلة الأدب إذ أنها كشفت برقع الحياء، وتكلمت بوقاحة (s.197).
H.M.1	Gecenin ilerleyen saatlerinde karı koca baş başa kaldıklarında konuyu masa üzerine yatırıp meseleyi her açıdan ele aldılar. Birçok noktada aynı görüşleri paylaşıyorlardı. Bunlardan birincisi Sabrin'in hayâ perdesini yırttığı ve arsızca konuştuğu için hatalı ve edepsiz biri olduğu (s.142).
H.M.2	Gecenin ilerleyen saatlerinde karı koca yalnız başlarına kaldıkları zaman konuyu enine boyuna ortaya koydular. Onu her yönüyle ele aldılar. Her ikisinin görüşleri pek çok noktada birleşiyordu. Birincisi Sabriye hata etmişti ve edepsizlik yapmıştı. Çünkü hayâ perdesini açmış, utanmazca konuşmuştu (s.168).

Her iki çevirmen kaynak metinde geçen 'طرح مسألة/موضوع على بساط البحث' konuyu tartışmaya açmak' anlamındaki ifadeyi, dinamik eşdeğerliği sağlamak için hedef dil kültüründeki yakın anlamlı ifadeler ile çevirmişlerdir. H.M.1 yazarı, Türkçede bir konuyu enine boyuna araştırmak anlamında kullanılan 'masaya yatırmak' deyimini ile çevirmiştir. H.M.2 yazarı ise 'her yönüyle, eksiksiz' anlamında kullanılan 'enine boyuna' deyimini çevirisinde tercih etmiştir. Çevirmenlerin bu tercihleri biçimsel ve dinamik eşdeğerlik açısından uygun bir tercih olmuştur. Ancak H.M.2 yazarı, örnek metnin son cümlesini farklı bir yapıyla çevirmeyi tercih etmiştir. Kaynak metinde 'Sabrin, küstahça konuştuğu ve hayâ perdesini yırttığı için, saygısız ve hatalıydı' anlamında bir cümle mevcuttur. Çevirmen bu cümleyi, farklı ifadelerle aktarmıştır. Fakat 'hayâ perdesini açmak' ifadesi hedef dilde mevcut olmadığı için anlaşılabilir değildir.

Örnek 14:

	Kaynak Metin
	ويقبل مارس عام 1921، ويؤلف "عدلي" وزارة جديدة. تكون مهمتها التفاهم مع الإنجليز من أجل نيل الاستقلال، ويشترط الإنجليز ضمان مصالحهم – وهو تعبير مطاط- قبل بدء المفاوضات، ويطلقون على الوزارة الجديدة "وزارة الثقة" وتمر فترة قصيرة من الهدوء النسبي (s.231).
H.M.1	1921 yılında Mart ayı gelmiş, adli işlerle ilgilenecek yeni bir bakanlık oluşturulmuştu. Bu bakanlığın işi bağımsızlık için İngilizlerle anlaşma sağlamaktı. İngilizler ise kendi menfaatlerini görüşmeler başlamadan önce güvence altına almayı şart koşuyorlardı. Bu elastiki bir ifade idi. Yeni bakanlığa da Vezâratü's-sika adını koymuşlardı. Kısa bir dönem için de olsa nisbî bir sükûnet mevcuttu (s.165).
H.M.2	1921 yılı Mart ayı gelir ve Adliye Bakanlığı diye yeni bir bakanlık kurulur. Bu bakanlığın en önemli görevi bağımsızlığı elde etmek için İngilizlerle anlaşmaktır. İngilizler, görüşmeler başlamadan önce kendi maslahatlarını –ki bu lastikli bir ifadedir-garanti altına almayı şart koşarlar ve bu bakanlığa Güvenlik Bakanlığı ismini verirler. Kısa bir nisbi sükûnet dönemi yaşanır (s.197).

Her iki çevirmen de kaynak metni biçimsel eşdeğerliği dikkate alarak çevirmeyi tercih ettiğinden hedef dilde anlaşılması zor metinler ortaya çıkmıştır. Çevirmenlerin, 'وهو تعبير مطاط' ifadesini aktarırken tercih ettikleri ifadeler hedef dilde tam olarak anlaşılammamaktadır. Hedef dil Türkçede 'elastiki bir ifade ya da lastikli bir ifade' gibi söylemler kullanılmamaktadır. Bunun yerine metnin durum bağlamını hedef dilde çağrıştırabilecek olan, 'esnek bir ifade' ya da 'bu ucu açık bir ifade' gibi bir tercih dinamik eşdeğerlik sağlanabilmesi açısından daha uygun olabilirdi. Ayrıca H.M.1 yazarı, örnek metinde geçen bakanlık ismini 'Vezâratü's-sika' olarak aktarmıştır ancak bu ifadenin hedef dile çevrilmesi daha uygun olurdu. H.M.2 yazarının son cümle çevirisi ise anlaşılammamaktadır. Çevirmenlerin tercihinden dolayı bu örnekte biçimsel ve dinamik eşdeğerlik tam olarak sağlanammamıştır.

Örnek 15:

	Kaynak Metin
	يؤكد لهم أحمد أنه لن ينساهم لأنه ابنهم جميعا، ولا يعقل أن ينسى الابن أهله، وينقض عليه الشيخ عنة لا يدري من أين أتى، ويقول: - ولا يمكن أيضا أن ينسى أصهاره. بلدك فين يا جحا قال اللي فيها مراتي. وضحك الجميع (s.231).
H.M.1	Ahmet köylülere onları asla unutmayacağını çünkü kendisinin onların hepsinin evladı olduğunu, evladın ise ailesini unutmasının düşünülemediğini teyit etti. Nereden geldiğini bilmediği Şeyh Anbe ona karşı geldi ve dedi ki: - Aynı şekilde dünürlerini de unutamaz. Herkes güldü (s.166).
H.M.2	Ahmet onları unutmayacağını üstüne basa basa söylüyor, çünkü kendisinin hepsinin evladı olduğunu, bir evladın kendi ailesini unutmasının düşünülemediğini ifade ediyordu. Nereden geldiğini bilmediği Şeyh Anbe aniden ortaya çıkıyor ve şöyle diyordu: - Hısımlarını da unutması mümkün değildir. 'Nasreddin Hoca'ya; Nerelisin ey hocam, dediklerinde, karımın köyündenim' demiş. Hepsi güldüler (s.197).

Örnek metinde H.M.1 yazarının kaynak metnin ilk cümlesini biçimsel eşdeğerliği dikkate alarak çevirmesi ve 'أكد' fiilini ilk anlamıyla çevirmesi sebebiyle cümle tam olarak anlaşılammamaktadır. Hedef dilde 'teyit etmek' fiili bir şeyi doğrulamak anlamında kullanılır. Oysa kaynak metinde fiil, 'ifade etmek, vurgulamak' anlamında kullanılmıştır. H.M.2 yazarı ise aynı cümlede anlamı pekiştirmek amacı ile eşdeğer etki bırakmak için 'üstüne basa basa söylemek' ifadesini tercih etmiştir. Kaynak metinde 'hısımlarını da unutmaz' cümlesi, H.M.1'de 'dünürler', H.M.2'de 'hısımlar' olarak çevrilmiş. Burada 'dünürler' kelimesi hedef dil kültürü açısından daha doğru bir tercih olmuştur. Ancak bunun ardından gelen cümle, H.M.1 yazarı tarafından çevrilmemiş,

çıkartılmıştır yani biçimsel eşdeğerlik sağlanamamıştır. Örnek metinde geçen 'جا' ismi Arapçada mizahi bir karakter için kullanılmaktadır. H.M.2 yazarı, kaynak metinde geçen, 'Nerelisin Cuhâ, karımın memleketindenim' anlamındaki cümlede dinamik eşdeğerliği sağlamak için 'Nasreddin Hoca' kahramanını tercih etmiştir. Hedef dil kültüründe de bu cümlenin çevirisine eşdeğer etki oluşturabilecek bir nükte yer almaktadır: 'Hoca'ya nerelisin diye sormuşlar. Henüz evlenmedim' demiş. Belki de bu tercihle biçimsel ve dinamik eşdeğerlik sağlanmış olabilir.

Sonuç

Çevirmenlerin genel olarak en-Nidâu'l-hâlid adlı romanın çevirisinde dinamik eşdeğerlikten çok biçimsel eşdeğerliği dikkate alan bir çeviri anlayışı tercih ettikleri söylenebilir. Diğer bir ifadeyle hedef metinlerde kaynak metin odaklı çeviri anlayışı öne çıkmaktadır. Çevirmenlerin kaynak metni genellikle birebir yani sözcüğü sözcüğüne çevirme endişesi sebebiyle hedef metinlerde yer yer tam olarak anlaşılmasını bazı ifadeler ortaya çıkmıştır. Her ne kadar bir hedef metnin oluşmasını sağlayan bir kaynak metnin varlığı olsa da çevirmenlerin iki kültür arasında tercih etmiş oldukları yöntemler hedef metinlerin okunabilirliği üzerinde oldukça etkilidir. Bu yüzden çevirmenlerin çevirileri sırasında bir çeviri anlayışı tercihinde bulunmaları önem arz ederken bunun çeviri metni ne yönde etkileyeceği de önemli bir noktadır.

Çevirmenler, romanda geçen kahramanları aktarırken farklı tercihlerde bulunmuşlardır. H.M.2 yazarı, kaynak metindeki kahramanların isimlerini hedef metinde karşılayacak farklı isimlerle vereceğini belirtmesine rağmen romandaki bazı kahramanları Türkçe isimlerle, bazılarını kaynak metindeki şekliyle vermiştir. Örnek olarak 'خواجه يني' 'Yanni Bey' olarak geçen kahraman, anlaşılacak şekilde 'Havaceyani' olarak hedef metinde yer almıştır. H.M.1 yazarı da aynı kahraman için 'Hoca' sözcüğünün romanın geçtiği Mısır'da saygı ifadesi olarak gayrimüslimler için kullanıldığını belirterek hedef metninin genelinde 'Hoca ya da Hoca Yanni' şeklinde aktarmıştır. Ancak hedef dil kültüründeki 'Hoca' sözcüğünün taşıdığı ve okuyucunun zihninde oluşturduğu anlam farklı olduğundan çevirmenin farklı bir yöntemle bu ifadeyi çevirmesi daha uygun olabilir.

Hedef metin yazarları kaynak metin yazarının gayet sade ve anlaşılır üslubunu hedef metinlerinde oluşturamamışlardır. Bazen hedef metinlerde anlaşılacak cümlelerle karşılaşmıştır. Ayrıca kaynak metinde geçen bazı detaylı betimlemeler hedef metinlerde tam olarak oluşturulamamıştır. Bu durum da hedef metnin okunabilirliğini etkilemiştir. Edebi metin içerisinde oluşturulan betimlemelerin hedef metne yansıtılabilmesi çevirinin ne denli eşdeğer etki bırakma çabasının bir göstergesi olabilir. Çevirmenler kaynak metinde geçen deyim, atasözü gibi bazı kültürel ifadeleri çevirirken de belirli bir yöntemi tercih etmemiştir. Bu ifadeleri yer yer kaynak metinde geçtiği şekliyle biçimsel eşdeğerliği dikkate alarak bazen de dinamik eşdeğerliği yani hedef dilde eşdeğer etki bırakacak şekilde çevirmişlerdir. Buna benzer ifadelerin çevirilerinde hedef dil okuyucusunda kaynak metnin benzer etkisini oluşturmak için dinamik eşdeğerliğin dikkate alınması gerekmektedir. Böyle bir çeviri anlayışının tercih edilmesi hedef metinlerin okunabilirliğini olumlu yönde etkileyecektir. Aksi halde kaynak metnin kültürüne hiçbir şekilde yakın olmayan okuyucuların çeviri metinlerde karşılaştığı kültürel ifadeleri anlamlandırması bir hayli zor olacaktır. Bu yüzden iki dil çifti arasında çeviri yapan çevirmenlerin her iki dile tam olarak hâkim olmasının yanında özellikle edebi çevirilerde her iki dilin kültürüne de hâkim olması önem arz etmektedir. Özellikle çeviri etkinliği içerisinde önemli bir yere sahip edebi çeviri sırasında çevirmenlerin tercih etmiş oldukları çeviri anlayışlarının hedef metnin okunabilirliği ve anlaşılabilirliği üzerinde oldukça etkili olduğunu açıklar. Bu yüzden çevirmenler, özellikle edebi çevirilerinde Nida'nın eşdeğerlik bağlamında belirtmiş olduğu biçimsel eşdeğerlikle birlikte dinamik eşdeğerliği de sağlama çabasıyla hareket etmelidir. Bu şekilde yapılacak olan çeviri metinlerin okunabilirliği artacaktır ve hedef dilde yazılmış bir eserden farksız olacaktır.

Kaynakça

- Abdülhâlik, Nadir Ahmed (2010), **eş-Şahsiyetu'r-Rivâiyye Beyne Ali Ahmed Bâkesîr ve Necîb el-Kîlânî**, Dâru'l-'ilm ve'l-îmân, Disûk.
- Aksoy, N. Berrin (2002), **Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi**, İmge Yayınları, Ankara.
- Aktaş, Tahsin (1996), **Çeviri İşlemine Genel Bir Bakış**, Orsen Yayıncılık, Ankara.
- Aktaş, Tahsin (1999), "Yazın Çevirisi, İşlevi ve Özellikleri", **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.19(13), s. 41-51.
- Dağbaşı, Gürkan (2017), "Arapçadan Türkçeye Yapılan Şiir Çevirilerinde Nitelik Sorunu", **21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S.6(16), s. 177-195.
- Doğru, Erdinç (2011), **Dilin Derin Devleti Deyimler**, Fecr Yayınları, Ankara.
- el-'Arînî, Abdullah bin Salih (2005), **El-İtticâhu'l-İslâmî fi e'mâl Necîb el-Kîlânî el-Kasasiyyâ**, Dâr Kunûz İşbilyâ, Riyad.
- el-Farahaty, Hanem (2015), **Arabic-English-Arabic Legal Translation**, Routledge Press, New York.
- el-Kîlânî, Necîb (1981), **en-Nidâu'l-Hâlid**, Muessetu'r-Risâlâ, Beyrut.
- el-Kîlânî, Necîb (2010), **Özgürlük Çağrısı**, (Çev. Ramazan Ege), İzmir.
- el-Kîlânî, Necîb (1996), **Hürriyet Çılgığı**, (Çev. Ahmet İyibildiren), Uysal Yayıncılık, Konya.
- el-Kîlânî, Necîb (2016), **Muzekkiratu'l-Kîlânî**, Dâru's-Sahvâ, Kahire.
- 'Enânî, Muhammed (2003), **et-Tercemetu'l-edebiyeye beyne-nazariyye ve't-tatbîk**, Dâru Nübâr, Kahire.
- Göktürk, Akşit (2016), **Çeviri: Dillerin Dili**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Grossman, Edith (2017), **Çeviri Neden Önemlidir?**, (Çev. Ayşe Ece,), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- How many languages are there in the world? (2018), "Ethnologue Languages of The World", <https://www.ethnologue.com/guides/how-many-languages> (Erişim Tarihi: 10.08.2018).
- İşler, Emrullah ve Yıldız, Musa (2018), **Arapça Çeviri Kılavuzu**, Akdem Yayınları, İstanbul.
- Karavin, Harika (2016), "Çeviri Kuramları Bağlamında Eşdeğerlik Kavramının İzini Sürmek", **Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, S.12, s.125-144.
- Kurt, Gülfem (2019), **Necîb Mahfûz Romanlarının Arapçadan Türkçeye Çevirilerinin Ereğ Odaklı Çeviri Kuramı ve Çeviri Stratejileri Açısından İncelenmesi**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Lahlali, el-Mustafa. ve Abu Hatab, Wafa (2014), **Advanced English-Arabic Translation A Practical Guide**, Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Mansûr, Muhammed. Ahmed (2006), **et-Terceme Beyne'n-Nazariyye ve't-Tatbîk**, Dâru'l-Kemâl, Kahire.
- Newmark, Peter (1988), **A Textbook of Translation**, Shanghai Foreign Language Education Press, New York.

Nida, Eugene (1964), **Toward A Science of Translating**, E. J. Brill, Leiden.

Nida, Eugene (2000), "Principles of Correspondence", **The Translation Studies Reader**, (Ed. Lawrence Venuti), Routledge Press, New York, s. 126-140.

Nida, Eugene ve Taber, Charles (1982), **The Theory And Practice of Translation**, E. J. Brill, Leiden.

Özcan, Murat (2017), "Nobel Ödüllü Mısırlı Yazar Necip Mahfuz'un el-Kahiretu'l-Cedide Adlı Romanının Türkçe Çevirisindeki Dil Oyunlarının Eşdeğerlik Açısından İncelenmesi", **Journal of Turkish Studies**, S.12 (7), s. 619-632.

Özyön, Arzu (2014), "Çeviride Eşdeğerlik Kavramının Yeniden Tanımlanması ve Eşdeğerlik Kavramı ile İlgili Sorunlar", **International Journal of Languages Education and Teaching**, S.2, s.29-38.

Snell-Hornby, Mary (2006), **The Turns of Translation Studies: New Paradigms or Shifting Viewpoints?**, John Benjamins Publishing, Amsterdam.

Stolze, Radegundis (2013), **Çeviri Kuramları: Giriş**, (Çev.Emra Durukan), Değişim Yayınları, İstanbul.

Suçin, Mehmet Hakkı (2014), "el-Edebu'l-'Arabî fi'l-lugati't-Turkiyye", **Kitâbu'l-'Arabî**, S.97, s.194-221.

Şanverdi, Halil İbrahim (2019). *Necîb el-Kilânî'nin Türkçeye çevrilen eserlerinin çeviri stratejileri açısından değerlendirilmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Tahir Gürçağlar, Şehnaz (2016), **Çevirinin ABC'si**, Say Yayınları, İstanbul.

Tanrıkulu, Lokman (2010), *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Huzur" romanının Almanca çevirisi ("Seelenfrieden") örneğinde edebi çeviri eleştirisi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Yalçın, Perihan (2015), **Çeviri Stratejileri: Kuram ve Uygulama**, Grafiker Yayınları, Ankara.

Yıldız, Musa (2009), "Necîb Mahfûz (Hayatı, Eserleri ve Türkçe Çevirileri)", **Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi**, S.29, s.17-28.

Yıldız, Musa (2017), "Türkiye'de Necip Mahfuz Literatürüne Genel Bir Bakış" **Uluslararası Ortadoğu Kongresi (Dil, Tarih ve Edebiyat)**, Ankara, 30-31 Ekim 2017, c.2, s.78-87.